

Het blauwe kind

Het blauwe kind

vertaald door Kris Lauwerys

Henry
Bauchau

Roman *De Bezige Bij Antwerpen*

voor Bertrand Py

en voor Marie Donzel

voor Jean-François La Bouverie

die me zozeer hebben geholpen en bijgestaan
bij het schrijven van dit boek

*Je moet afdalen tot de oerchaos
en je er thuis voelen.*

GEORGES BRAQUE

*... de chaos, een Grieks woord, betekende paradoxaal genoeg
aanvankelijk:*

opening en afgrond, met andere woorden bevrijding.

FRANCIS PONGE

De ontmoeting

Eerste jaar in het dagcentrum. Zodra ik de metro verlaat, bij Richelieu-Drouot, voel ik het onbehagen weer opkomen. Ik kijk op mijn horloge. Na de lange rit uit de voorstad waar ik woon, weet ik dat ik op tijd ben, en toch voelt het alsof ik achterloop. Op het tumult, op de drukte in deze wijk rond de Beurs. Op de wereld, op de angst.

Ik houd stand, loop langzaam door de Rue Drouot, dwing mezelf om goed te kijken naar de ongelijke lagen grijs en naar de witte koepel van Montmartre die erboven uitsteekt. Ik ben aanwezig, aandachtig, op dit punt moet ik afslaan en dapper het wat verwaarloosde portaal betreden, de trap en de verpletterende banaliteit van de hal van het dagcentrum. Daarna komen de gang, de lerarenkamer met zijn tafels, de overvolle kapstokken en de altijd achterdochtige ontvangst door degenen die me op mijn eerste werkdag vroegen waarom ik bij hen was gearachuteerd.

Ik had toen geen besef van de conflicten die de sfeer in het dagcentrum verziekten, en antwoordde: 'Dat moet u aan de directie vragen, het enige wat ik weet is dat ik de nodige papieren heb en dat ik mijn brood moet verdienen.' Misschien was dat het juiste antwoord, sindsdien vallen ze me niet meer lastig, maar ze houden me overal buiten en ik maak niet echt deel uit van het team.

Ter plekke aangekomen zie ik dat de tekenleraar een tekening heeft opgehangen, die ik prachtig vind en die aansluit bij mijn goed verborgen wanhoop. Het is een heel klein eiland, een blauw, door wit zand omgeven eiland met slechts een paar palmbomen erop. Dit eiland, de lucht, het licht, de minuscule eenzaamheid ervan, omhuld door een warme zee, zijn een uiting van het verlangen, van de pijn van een gekwetst

hart. Met grote kracht en op een onhandige, heel dromerige manier doet die naïeve tekening me de stilte voelen, de doodsbange teruggetrokkenheid, de schokkend naakte hoop waaraan ze is ontsproten.

Iemand zegt dat het een tekening is van Orion, een jongen van dertien bij wie vlijt, zware remmingen en geweldsuitbarstingen elkaar afwisselen. Ik kende zijn naam niet, maar weet wie het is, want tijdens de pauzes komt hij altijd bij de deur van de lerarenkamer rondhangen om bescherming te zoeken tegen het gesar van zijn klasgenoten. Door zijn bleke gezicht, zijn lange haar, zijn vaak zoekende ogen en doordat hij altijd zijn boekentas, die de anderen proberen af te pakken, dicht tegen zich aan gedrukt houdt, doet hij me denken aan een smekeling.

De volgende dag stap ik op hem af. 'Ik heb je tekening van het eiland gezien, ik vond die heel mooi.' Hij kijkt me aan met een geschrokken en gelukkige blik, ik voeg eraan toe: 'Je hebt veel talent.' Hij blijft glimlachen, maar zijn blik betreft, van verwarring? Zou hij het woord 'talent' niet begrijpen, hoewel hij in de derde klas zit? Ik zeg snel: 'Het is een tekening die goeddoet.' Zijn gezicht klaart weer op. 'Ja, een eiland tekenen doet goed.'

De bel gaat, zonder te groeten gaat hij weg, voortgeduwd, meegesleurd door de anderen, maar voordat hij verdwijnt in de gang die naar zijn klaslokaal leidt, draait hij zich om en maakt hij een klein verlegen handgebaar naar mij.

Mijn positie is door het conflict tussen de directeur en het verzorgend personeel ongewis geworden en ik word vaak gevraagd om leraren te vervangen. Die middag moet ik de derde klas overnemen, die van Orion. Het zijn klassen voor gehandicapten, met zes of zeven leerlingen, en het is niet makkelijk om hun aandacht erbij te houden. Na twintig minu-

ten merk ik dat Orion afhaakt en dat hij, hoewel hij blijft luisteren, alleen nog maar zit te tekenen op zijn bank. Alle leerlingen zijn moe en voor het laatste lesuur besluit ik om dia's te laten zien over de geschiedenis van de kunst. Dat lukt, maar sommigen zijn het snel beu en maken van het duister gebruik om naar buiten te glippen en herrie te schoppen op de gang of om hun klasgenoten lastig te vallen. Orion, die vooraan zit, probeert niet weg te sluipen, hij kijkt met veel aandacht naar de beelden terwijl hij verbeten op zijn bank zit te krabbelen. Ik slaag erin de orde min of meer te herstellen en na afloop van het uur, het laatste van de dag, ga ik de projector en de dia's opbergen. Bij mijn terugkeer zie ik dat de leerlingen er nog zijn en dat ze naar Orion zitten te staren, die in zichzelf gekeerd op zijn bank zit te tekenen. Op het moment dat ik binnenkom lijkt hij te ontwaken, hij werpt een blik op de plek waar zijn boekentas stond, en slaakt een wanhopige kreet: 'Mijn tas!' Zijn klasgenoten stormen de klas uit en gaan luid staan lachen in de deuropening. Orion schreeuwt opnieuw: 'Mijn tas!', maar ze lachen alleen maar luider. Voordat ik ontsteld kan proberen hem tegen te houden, tilt Orion met onvermoede kracht een bank op en smijt die in de richting van zijn klasgenoten. Maar die zijn lachend en behoorlijk geschrokken op de vlucht geslagen. Ze keren terug om hun slachtoffer vanuit de verte te treiteren. Orion pakt een andere schoolbank en gooit die uit alle macht kapot tegen de muur.

Op dat ogenblik zie ik Paule, een van de meisjes van de klas, naar de plek wijzen waar ze de boekentas hebben verstoppt. Ik ga hem halen, onder het vreselijke kabaal van Orion, die nog steeds banken omvergooit. Als ik terug ben, ziet hij me niet meer, ziet hij zijn boekentas niet. Te midden van de

verwoesting staat hij lijkleek op en neer te springen, heel hoog, met rollende ogen.

De anderen zijn uit de gang teruggekomen, ze kijken gefascineerd naar hem, klaar om weg te vluchten. Ik vraag aan Paule: 'Waarom doen jullie dat? Kijk toch eens in wat voor een toestand jullie hem hebben gebracht!'

'We kunnen het niet helpen, mevrouw, hij is altijd overal bang voor en ineens wordt hij geweldig. Het is cooler dan op tv.'

En net wanneer Orion stopt met springen en zijn tas pakt om de inhoud ervan te controleren, zegt ze: 'Als hij klaar is, gaat hij huilen, u moet hem troosten. Wij durven niet. Trouwens, het is tijd, we zijn weg!'

Ze gaat ervandoor en ik hoor hen lachend de leerlingentrap aflopen.

Orion huilt nu hete tranen, hij laat zich op de grond vallen en kreunt: 'Sous-le-Bois... naar Sous-le-Bois. Hier zijn altijd stralen!'

Een van de secretaresses is nog niet vertrokken, ik vraag haar om hulp. Ze is vertrouwd met Orions crisissen, het lukt ons hem overeind te krijgen, hem naar mijn kantoortje te brengen. Ik geef hem een stukje chocolade, hij aarzelt, begint het dan op te peuzelen. Ik vraag de secretaresse: 'Wat bedoelt hij met Sous-le-Bois en met de stralen?'

'Sous-le-Bois is de plek waar zijn grootmoeder woont, op het platteland, ver hiervandaan geloof ik. De stralen komen van de demon, zegt hij. Hij is soms een beetje gek. Tot ziens, ik heb nog werk.'

Orion is rustig nu, zijn ogen zijn roodbetraand, hij maakt weer die angstige, alerte indruk die hem eigen is. Hij mompelt: 'De klas moet weer op orde worden gebracht, zo is het een zootje!'

We ruimen de klas zo goed mogelijk weer op. Er staan lelijke strepen op de muur en de schoolbanken waar hij mee heeft gegooid, verkeren in een erbarmelijke staat.

Hij bekijkt ze met angstige trots en zegt: 'Weer twee! Is die sterk!'

Ik wijs naar zijn bank, die we zo goed en zo kwaad als het kon weer rechtop hebben gezet. 'Wat krabbel je daar de hele tijd op?'

'Het moet, mevrouw, door de demon verknoeioneerde tekeningen, die niemand mag zien!'

'In tegenstelling tot je eiland.'

'Het eiland is om voor hem op de loop te gaan.'

'Is Sous-le-Bois een eiland?'

Die vraag had ik niet mogen stellen. Hij zwijgt, zegt dan ineens, als een geheim: 'Weet niet, mevrouw.'

We zijn klaar, hij geeft me een slappe, wat klamme hand, dezelfde hand die daarstraks met banken smeed, hij vertrekt, met opgetrokken schouders, als om zich te verbergen.

De volgende dag bespreek ik het incident met zijn klas-senleraar, hij zegt: 'Ja, de anderen treiteren hem tot hij gewelddadig wordt, en dan zijn ze bang voor hem. Dat zoeken ze op. Voor hen is het een beetje als een horrorfilm. Orion heeft het flink lastig om mee te komen in de klas, hij tekent in plaats van te schrijven. Hij luistert wel, maar je weet niet of hij het begrijpt. Dit is zijn derde jaar hier, de twee vorige jaren ging het beter. De prognoses zijn niet erg gunstig.'

In de daaropvolgende maanden vang ik hem geregeld op in mijn kantoortje, huilend na een geweldsuitbarsting of ontredderd, gedesoriënteerd wanneer hij, zoals hij meent, te veel stralen heeft gekregen. Ik begin hem, zijn merkwaardige

reacties en zijn verwartaal, zoals hij het noemt, een beetje te kennen.

Soms ook, als hij voelt dat er een crisis dreigt, komt hij op mijn deur kloppen, vraagt hij, als hij ziet dat ik alleen ben, een vel papier en potloden en begint hij te tekenen. Altijd gewelddadige tekeningen: bombardementen, explosies, vulkaanuitbarstingen, dingen die ik niet kan bekijken zonder me ongemakkelijk te voelen. Als de school uit is, staat hij abrupt op, of de tekening nu klaar is of niet, zegt gedag en verdwijnt met zijn opgejaagde blik, zijn lichaam in profiel om minder zichtbaar te zijn. Op een dag besluit ik hem te volgen. Zodra hij op straat is, zet hij er flink de pas in, zonder op of om te kijken, alsof iemand hem achternazit, en verdwijnt hij rennend in de grijsgetande muil van de metro.

Na een gewelddadige uitbarsting in de eetzaal wordt hem gedurende een week de toegang ontzegd. Probleem: hij kan nog niet alleen eten en ik stem ermee in mee te gaan naar een van die vreselijke zelfbedieningsrestaurants in de buurt. De eerste dag komt hij naar onze tafel terug met een bord vlees en frieten. Hij eet de frieten op en staart dan radeloos naar het vlees.

‘Laat maar liggen, je hoeft het niet op te eten.’

Hij kijkt me aan met een onthutste blik die wil zeggen: jawel, het moet.

Hij zit lang te kauwen op een eerste stukje vlees, maar het tweede krijgt hij niet naar binnen.

‘Laat de rest maar liggen, ik haal een bord pasta voor je, ik heb daar een bonnetje voor.’

Ik zie hoe zijn ogen groot worden van de angst, en als ik opsta, steekt hij ineens zijn behoorlijk puntige mes in het tafelblad, op de plaats waar mijn hand lag.

Ik kijk ernaar met een lachje, alsof het een grap is, hij lijkt zich te ontspannen. Bij mijn terugkeer zit hij nog steeds het tweede stuk vlees mistroostig in zijn mond rond te malen. Hij krijgt het nooit naar binnen, terwijl ik aan zijn ogen zie dat hij pasta lekker vindt.

‘Spuug het uit op je vork, zo!’

‘Ze zullen het zien liggen op mijn bord.’

‘Nee, op mijn bord, ik ben klaar. En eet daarna die pasta maar op.’

Ik reik hem mijn bord aan, en na om zich heen te hebben gekeken of niemand hem gadeslaat, legt hij het stuk op de rand. Hij is kennelijk erg opgelucht en ik denk: wat is hij geremd!

Terwijl hij de pasta naar binnen schrokt, ga ik twee nage-rechten halen, en koffie voor mezelf.

‘U bent zoals het blauwe kind, u weet hoe je vleesballetjes moet laten verdwijnen die Orion niet kan eten.’

Wie is het blauwe kind? De vraag ligt op mijn lippen. Ik houd me net op tijd in om niet dat ‘Weet niet’ te hoeven horen, waar alle vragen als op een betonnen muur op afketsen.

Ik zeg alleen: ‘Je hebt met je mes een gat in de tafel gemaakt.’ Het gat is nogal zichtbaar, dus zet ik mijn kopje erop, en we gaan weg. Als we buiten zijn, lacht hij erg hard. ‘Niemand heeft het gat gezien en we zijn ontsnapt. Dat vindt Orion leuk!’

Vlak voor de vakantie wordt er over het lot van het dagcentrum beslist. Omdat ik er pas sinds september werk en geen betrokken partij was in het conflict tussen de directie en het personeel, vragen de leden van de bestuursraad mij om advies. Ik heb niets te verliezen, in de toekomstige organisatie is er voor mij geen plaats meer en ik zal mijn ontslag krij-

gen. In mijn rapport beperk ik me tot dingen die ik mogelijk acht.

Ik neem ook contact op met het arbeidsbureau. Ik zie dat ze me met mijn veertig jaar niet veel kans geven om snel een nieuwe baan te vinden.

Tot mijn verrassing verneem ik dat de bestuursraad van het centrum mijn rapport met grote interesse heeft gelezen, dat er een oplossing is gevonden en dat Robert Douai, de docent die ik voor een benoeming had gesuggereerd, verkozen is tot nieuwe directeur.

De dag voor het begin van de vakantie komt Douai me opzoeken. 'We hebben voor het nieuwe schooljaar een organigram opgesteld...'

'En mijn baan wordt geschrapt?'

'Hij was niet goed omschreven, maar wij, de geneesheer-directeur en ikzelf, zouden graag zien dat u blijft.'

Ik doe geen poging om mijn opluchting en verrassing te verbergen. Douai gaat verder: 'Om mee te werken aan de behandeling van de leerlingen. U bent opgeleid tot psychoanalytica en hebt diploma's in de natuurwetenschappen. Tot nog toe hebben we ons niet genoeg beziggehouden met de leerlingen die moeite hebben om de gezamenlijke lessen te volgen. U zou die individuele gevallen onder uw hoede krijgen, hen in therapie begeleiden en hen bij hun schoolwerk helpen. U hebt diploma's voor beide, wat zeldzaam is. Interesseert u dat?'

Ik heb geen keus, ik antwoord: 'Heel erg!'

Hij kijkt op zijn horloge. 'Ik heb wat tijd, ik heb nu pas uw cv kunnen doornemen, eerder had ik het niet gelezen. Ik zou u graag wat vragen stellen en nader met u kennismaken. Is dat goed?'

'Natuurlijk.'

‘Wat deed uw vader?’

‘Onderwijzer... dat was een echte roeping voor hem! En socialist! Na zijn pensioen organiseerde hij vrijwillig lessen Frans voor migranten.’

‘Werkte uw moeder ook?’

‘Onderwijzeres, net als hij... Ze is gestorven bij mijn geboorte.’

Hij is wat uit het lood geslagen door mijn antwoord. Ik stel hem gerust. ‘Zit u er niet mee, u kon het niet weten. Vraagt u maar raak.’

‘U hebt gestudeerd, bent lang doorgegaan met biologie en daarna bent u overgestapt op psychologie.’

‘Door mijn vader kreeg ik de smaak van de natuurwetenschappen te pakken. Hij droomde ervan dat ik een doctoraat in de biologie zou behalen. Ik heb aan het proefschrift gewerkt...’

‘Maar u bent niet doorgegaan?’

‘Nee, tijdens mijn studie werkte ik in verschillende laboratoria. Ik kreeg een promotiebeurs. Toen had ik een motorongeluk met mijn eerste echtgenoot. Hij was op slag dood, ik zwaargewond en het kind dat ik verwachtte, was dood... De revalidatie en de daaropvolgende jaren waren zwaar... Gelukkig kreeg ik steun van mijn schoonmoeder. Zij haalde me over om in psychoanalyse te gaan. Ik voelde aan dat dat de weg was die ik moest inslaan.’

‘En daarna bent u psychologie gaan studeren?’

‘Ja, ik mocht in het tweede jaar beginnen en tegelijk in het lab blijven werken. Ik heb het hele traject doorlopen: doctoraat, leeranalyse, ik heb tal van seminars gevolgd, ik ben typisch een dochter van een onderwijzer.’

‘En toen bent u gestopt?’

‘Nee, ik ben hertrouwd en we zijn naar Afrika vertrokken... voor drie jaar.’

‘Werkte uw man daar?’

‘Helemaal niet. Hij is ingenieur, een kei in de mechanica en een autocoureur die veel races gewonnen heeft.’

Douai is verbaasd. ‘Is het de Vasco die drie keer de 24 uur van Le Mans en talloze rally’s heeft gewonnen?’

‘Dat is hem.’

‘Een groot kampioen. Waarom is hij zo vroeg gestopt?’

‘Vasco vond dat hij van het racen alles had geleerd wat er te leren viel. Hij is niet iemand die successen aaneen wil rijgen. Hij is een zoeker. Hij heeft zich op muziek toegelegd, hij componeert, hij zoekt. We zijn naar Afrika vertrokken om wat hij noemt oorspronkelijke muziek te verzamelen voordat die verdwijnt of wordt vercommercialiseerd.’

‘U hebt vast heel wat platen daarvandaan meegebracht.’

‘De muziek was niet van ons. Vasco heeft de opnames aan de Unesco geschonken. Maar toen we terugkwamen, liep het motorbedrijf dat hij van zijn vader had geërfd niet zo goed meer. Vasco is niet zo iemand die zich eruit redt door zich failliet te laten verklaren. Hij heeft alles verkocht, alles betaald. Het enige wat overbleef waren wat schulden, die we geleidelijk aan afbetalen.’

‘Wat doet hij tegenwoordig?’

‘Hij is ingenieur in zijn vroegere werkplaatsen. Hij is geen manager. Hij bouwt automotoren, en als hij tijd heeft componeert hij.’

‘En uzelf in dat alles?’

‘Ik hield van ons zwerversbestaan als onderzoekers in Afrika. Nu verdien ik mijn brood hier, ik ben hier op een nogal ongelukkige manier gearachuteerd, zoals me herhaaldelijk werd verweten naar aanleiding van de interne conflicten. Ik

ben hier en daar ingesprongen, ik heb niet echt kunnen werken dit jaar. Ik help u hopen dat dat zal veranderen...'

Douai staat op, ik ook. Met een heel nieuwe sympathie reikt hij me de hand. 'Ja, Véronique, dat zal veranderen en we zullen goed kunnen samenwerken, daar ben ik van overtuigd.'

Het is zomer, en toch wil Vasco maar een week vakantie nemen. We blijven thuis, waar we worden verwelkomd door een groep jonge acteurs. Ze maken deel uit van het gezelschap van Ariane, een jonge regisseuse die verschillende voorstellingen heeft gemaakt die prachtig waren door hun veelomvattendheid en originaliteit. Ze hebben een nieuw experiment opgezet: een avondvullende film opnemen zonder bekende sterren. Zo vaak ik kan, woon ik de opnames bij, en er gaat een nieuwe wereld voor me open.

Als ze op locatie draaien, hebben we de tuin, die zich uitstrekt tot aan de weg langs de Seine, helemaal voor onszelf.

Ik vind werk, ik help studenten bij het voorbereiden van hun examen biologie. Een bevriende arts stuurt twee patiënten naar me door voor een psychotherapie. Ik ontvang de studenten en patiënten 's ochtends. 's Middags zoek ik de rust van de tuin beneden op om te lezen en te schrijven.

Langzamerhand keert de hoop op een gedicht terug. Ik begin aan een lange tekst:

*De schaduw is mild vandaag, mild in het geheugen
staan drie rozen op de muur en schrijf ik onder de kersenboom.
Een aak vaart de Seine op. Een spin weeft haar web
Zoals de mensen van vroeger de gotische rozen weefden
Vanavond zal ik frambozen kunnen plukken...*

Het schrijven gaat moeizaam, maar elke avond, als Vasco weer thuis is, kan ik hem enkele verzen of regels voorleggen. Hij leest ze met een aandacht die me meer aanmoedigt dan woorden dat kunnen. Als hij het niet goed vindt, zie ik dat meteen in zijn ogen. Samen met mij dringt hij door in mijn teksten, hij oordeelt niet, hij vindt dat ik mezelf wel kan beoordelen.

Ik doe hetzelfde met zijn muziek, ik houd ervan, ik geloof erin, en toch voel ik dat hij zichzelf nog niet heeft gevonden. Net als ik, bij het schrijven en zo vaak ook in het leven. We putten onze kracht uit geduld.

Als Vasco 's avonds niet te moe is, componeert hij. Dat is zijn wereld, waar ik alleen deel aan heb als hij speelt of mij fragmenten laat ontcijferen. Soms pakt hij bij het vallen van de avond zijn fluit en lopen we de tuin in. Dan laat hij zich gaan, rijgt hij ongeremd de klassiekers, die hij perfect beheerst, populaire deuntjes en allerlei Afrikaanse ritmes aaneen. Ik word meegesleurd in zijn universum van kracht en vrijheid, vol wanhoop en waanzinnige hoop. Terwijl ik naar Vasco luister, hoor ik de vurige of betoverde stem van mijn vader, toen hij mij gedichten van Victor Hugo voorlas die hij mooi vond, of sommige passages van Homerus of Sophocles.

Ik voel dat Vasco's inspiratie en zijn toekomstige muziek, waar ik hem in doe geloven, sluimerend aanwezig zijn. Hij weet het, maar ze ligt nog buiten zijn bereik als hij componeert. Wat heel zwaar is voor hem, voor ons.

Als Vasco besluit een paar dagen vrijaf te nemen, kijken we onze rekeningen na, onze schulden zijn grotendeels afbetaald. We maken lange wandelingen, we gaan hardlopen op het Île des Impressionnistes of in het bos van Saint-Germain. We kijken genietend naar de hoge bomen en vangen hun weldadige golven op met onze handen. Twee keer neemt

hij me mee naar een parcours waar hij vroeger trainde. Op een van de verlaten plekken waar hij graag komt, haalt hij zijn saxofoon tevoorschijn en speelt hij voor mij alleen. Blij neem ik die gift in ontvangst en laat ik op mijn beurt zien waar ik goed in ben. Omdat hij voor mij speelt, jongleer ik voor hem, zoals ik dat vroeger deed met mijn vader. We zijn gelukkig, zielsgelukkig. Morgen bestaat niet, gisteren evenmin. Alleen vandaag is er, en het heerlijke, vluchtige nu.

Driehonderd witte paarden in de straten van Parijs

Kort voor het begin van het nieuwe schooljaar zegt Robert Douai, die me bij zich had geroepen: 'We hebben een paar leerlingen voor u. Het zwaarste geval kent u al, Orion.'

'Heeft hij broers of zussen?'

'Een oudere halfzus, Jasmine. Orion heeft vorig jaar compleet afgehaakt in de klas, het zou zinloos zijn hem zijn jaar te laten overdoen. We hebben met de gedachte gespeeld hem naar een ander dagcentrum te sturen, waar het onderwijs een minder grote rol speelt. Zijn ouders zijn gaan kijken, ze vrezen dat hij daar zou stagneren, terwijl hij nog vooruitgang kan maken. Ze hebben gelijk, maar we kunnen hem alleen hier houden als hij een intensieve persoonlijke begeleiding krijgt. Morgen komt Orion met zijn ouders, de artsen zullen er zijn. Komt u ook, de beslissing wordt dan genomen.'

De volgende dag een grote bijeenkomst in het bureau van de directeur. De vader van Orion is een ambachtelijk juwelier, een beminnelijk, open man met een zweempje respectvolle vrolijkheid. De moeder, groot, nog steeds knap, donker haar, is vriendelijk maar gesloten. Orion is niet echt op zijn gemak, hij zit dicht bij hen, kijkt met afwezige blik uit het raam. Begrijpt hij dat we het over hem en over zijn toekomst zullen hebben? Als ik hem begroet, lijkt hij me nauwelijks te herkennen.

Dokter Bruges, die Orion tot nu toe psychologisch heeft begeleid, schetst de stand van zaken. 'Orion heeft zijn lagere school gedaan in een psychologisch centrum en kon hier goed meekomen in de eerste klas, minder goed in de tweede, waar hij in toenemende mate werd gepest door zijn klasge-

noten, die hem desondanks, zoals iedereen in het dagcentrum trouwens, appreciëren. In de derde klas heeft hij in alle vakken grote achterstand opgelopen en zijn zijn geweldsuitbarstingen veelvuldiger geworden in plaats van zeldzamer. Normaal gesproken moet hij weg uit het centrum, omdat het duidelijk is dat een jaar overdoen geen zin heeft. Zijn leraren vinden hem intelligent als hij niet te zeer overstuur is, ze vinden dat hij een uitstekend geheugen heeft, handig is, en dat hij in een rustigere en meer geïndividualiseerde omgeving nog vooruitgang zou kunnen boeken. Ik ben het met hen eens en stel voor dat hij in zijn klas blijft voor wiskunde, sport en tekenen, wat hij erg graag doet. Voor de andere vakken zou hij privélessen kunnen krijgen van mevrouw Vasco, die de vereiste papieren heeft om hem psychologisch te begeleiden en hem te helpen bij zijn schoolopleiding en, als hij dat wenst, bij het tekenen.'

Terwijl de dokter praat, staart Orion met gebogen hoofd stug uit het raam. Waar kijkt hij naar? Ik buig opzij, de speelplaats is leeg, niemand bij de ramen, hij ziet niets, hij verstoopt zich.

De ouders kijken elkaar even aan, er valt een stilte, vervolgens stemmen ze in met het plan. Misschien sta ik hun aan, of vinden ze dat ze geen keus hebben? Bruges richt zich tot Orion. 'En jij, Orion, ga je akkoord?'

Orion blijft zitten met zijn gezicht naar het raam en geeft geen antwoord.

'Geef de dokter een antwoord, Orion', zegt de vader na een tijdje.

Orion beweegt niet, de stilte begint te wegen, ik voel gevaar dreigen, want Bruges dringt aan. 'Je moet antwoorden, Orion, op het centrum is het de regel dat het studieplan en de bege-

leiding van een leerling niet zonder zijn goedkeuring worden veranderd.'

Je moet! Altijd maar dat verschrikkelijke 'je moet', dat hem vermoedelijk al sinds zijn prilste kindertijd achtervolgt.

Zonder na te denken waag ik het erop, ik loop op Orion toe, die nog steeds helemaal verkrampd naar het raam gedraaid zit. Ik buig voorover tot op gezichtshoogte. 'Je kunt geen antwoord geven, maar als je tegen mij ja zegt, zachtjes in mijn oor, dan kan ik het voor jou zeggen.'

Hij draait zijn hoofd half naar me toe en kijkt naar mij op, bleek, bevend, met een blik die zwaar is van een belofte van affectie, die in mijn binnenste door een andere belofte wordt beantwoord.

Hij fluistert: 'Orion zegt ja.'

Ik zeg tegen de anderen: 'Hij heeft geantwoord: Orion zegt ja. Dus zeg ik ook ja.'

Na een blik naar dokter Bruges en de directeur zegt geneesheer-directeur Lisors, die zich tot nu toe op de achtergrond heeft gehouden en wie het kleine tafereel niet is ontgaan: 'Dan zijn we het eens. Laten we dit tot Kerstmis uitproberen. Dan maken we weer de balans op.'

Hij sluit de vergadering en komt naar me toe. 'Ik denk dat ik een goed begin van overdracht heb gezien. Als het goed loopt, moet u er rekening mee houden nog jaren met hem opgescheept te zitten.'

Ik lach en antwoord: 'Misschien.'

We lachen allebei en nemen afscheid. Inderdaad, ik lach, maar in feite ben ik bang voor wat er zojuist is gebeurd. Ik ben blij dat ik mijn baan heb kunnen houden en dat ik medelijden voel voor Orion, de misdeelde, maar ik vrees dat de taak te zwaar is. Wat maakt het ook uit, ik had geen keus.

Veel mensen op de boulevards, het einde van een mooie septembermiddag. Iets loopt op dit ogenblik ten einde, iets anders neemt een aanvang. Niet treuzelen, me naar station Opéra haasten, de kronkelgangen van Auber in om de RER naar mijn voorstad te nemen, een zitplaats veroveren en tijdig eten klaarmaken voor Vasco.

De volgende dag begint mijn werk met Orion. Hij is blij dat hij alleen is met mij, in de beschutting van mijn piepkleine kantoortje. Traag maar zeker wennen we aan elkaar. Ik heb al snel door dat het niet makkelijk zal zijn. Hij is aandachtig en zit vol goede wil, maar kan zich niet langer dan een kwartier concentreren. Daarna moet ik van onderwerp of activiteit veranderen.

Op een keer zie ik dat hij moe wordt, en suggereer ik hem een tekening te maken, hij antwoordt: 'Tekenen mag alleen in de tekenles.'

Zoals altijd is hij bang regels te overtreden. Ik zeg hem dat hij tijdens de les mag tekenen, en bij mij. 'Heb je dat dan niet gehoord tijdens de vergadering?'

'Nee, Orion hoorde niets, hij was bang.'

'Bang waarvoor?'

'Bang voor de stralen van de demon van Parijs, Orion voelde overal het gewemel van hun gespook, maar omdat de dokters en jij er waren, is het ze niet gelukt.'

Ik zal moeten wennen aan zijn woordenschat en aan dat hardnekkige 'Orion'. En geen vragen stellen. Ik reik hem een vel papier aan van een mooi formaat, en kleurpotloden. Hij neemt sommige potloden ter hand, kijkt ernaar, kijkt naar het vel. Is hij zoals ik, moet hij wachten, de tijd nemen totdat hij zijn weg vindt? Hij heeft een potlood gekozen, ik zie hem bezig, niet bezig, en merk hoe gaandeweg iets vorm krijgt.

‘Het lijkt wel een eiland...’

Hij antwoordt niet, glimlacht, gaat helemaal in zijn werk op. Het eiland zal niet zo mooi zijn als het vorige met zijn overvloedige blauw en zijn wit, want hij gebruikt te veel verschillende kleuren. Wat doet het ertoe, als hij zichzelf weet uit te drukken en zichtbaar gelukkig is. Lang mag het niet duren, want ineens heft hij zijn hoofd en zegt hij met lichte angst in zijn stem: ‘Het dictee...’

‘Morgen, ga maar door met je tekening.’

‘Mama zegt dat Orion elke dag een dictee moet maken.’

Het moment van geluk is vervlogen, in zijn ogen komt angst op. Ik lees het dictee voor, hij zucht, hij haalt veel door, als het klaar is, reikt hij het me aan: ‘Onderstreep de fouten met rood.’

Ik doe wat hij vraagt, geef hem zijn vel terug. Hij werpt er een ontzette blik op en zegt met een stem die niet van hem is: ‘Wat een fouten, wat een fouten!’

‘Wie zegt dat?’

Hij antwoordt niet, hij staat op: ‘Het is tijd, mevrouw.’

Het is inderdaad pauze, het moment waarop hij bij de deur van de lerarenkamer gaat rondhangen en zich op die centrale plek blootstelt aan de pesterijen, bedreigingen en gemene streken van zijn klasgenoten.

De volgende dag reikt hij me bij het binnenkomen het dictee van de dag tevoren aan. ‘Orion heeft het overgeschreven. Doe je het over?’

Ik begin het dictee opnieuw, dicteer langzaam, leg wat extra nadruk op de woorden die hij fout heeft geschreven. Hij doet zijn best, hij zucht als hij woorden doorhaalt, hij zweet. Na tien minuten kan hij niet meer, ik heb medelijden met hem. ‘Kom, we stoppen, je bent moe, we gaan later wel

door.' Hij geeft mij zijn vel, en, alsof het iets is wat hij ineens vaststelt: 'Orion is bang... bang voor de vulkanen.'

'De vulkanen...'

'Die in mijn hoofd zitten. Die schreeuwen: Wat een fouten! Wat een fouten! Die brullen: Waarom? En dan: Hoezo? En Waaromzo en Hoewaarom! En dan: Sukkel, sukkel, we krijgen je nog wel! En dan gaat alles overkokeren.'

Hij is nat van het zweet, zijn ogen blinken, zijn oogleden knippen, hij gaat nog meer zeggen, maar hoever zal hij gaan? Is zijn lijf ertegen bestand? Hij is zo opgewonden. Zal de prijs voor een aanhoudende inspanning niet te hoog, te zwaar zijn? In jouw bijzijn, terwijl je niet eens zoveel weet over psychoses. Moeten we doorgaan? Bij mezelf antwoord ik hetzelfde als hij: weet niet. Op dat moment denk ik aan zijn eiland. Jawel, doorgaan, maar langs een andere weg. Spreken is nog zo moeilijk voor hem, zo onzeker. Ik probeer: 'En als je nu eens doorwerkte aan je tekening van het eiland?'

'Orion heeft ze gisteren in het tekenlokaal laten liggen.'

'Kom, we gaan ze samen halen.'

Hij krimpt ineen, hij is bang. Met een klein stemmetje zegt hij: 'Nee, jij alleen.'

Ik sta snel op, ren door de doolhof van gangen tot aan de deur van het atelier. Verdomme, gesloten! Ik haast me terug naar Orion, die nog steeds ineengedoken op zijn stoel zit. Ik leg een vel papier en kleurpotloden voor hem neer.

'De deur is dicht, ik probeer de sleutel te pakken te krijgen. Begin jij intussen maar aan een andere tekening.'

De secretaresses hebben de sleutel niet, ik kijk naar het lesrooster, het is de dag dat mevrouw Darles, de lerares tekenen, niet komt. Waarschijnlijk heeft ze de sleutel meegenomen. Ik haast me terug. Zoals ik al vreesde, vertoont Orion

intussen alle symptomen van een zware crisis, zijn ogen knippen, hij molenwiekt, zo dadelijk gaat hij springen, daarna volgt de rest.

‘Heb je mijn tekening niet gevonden? Ze hebben ze verstoep. Ze hebben ze gestolen!’

‘Maar nee, niemand kon erbij, de deur was dicht en mevrouw Darles heeft de sleutel meegenomen.’

Ik dwing hem te gaan zitten. ‘We zijn hier veilig in ons kantoortje. Begin maar aan een nieuwe tekening.’

‘Orion weet niet wat hij moet tekenen. Orion heeft niks in zijn hoofd.’

Hij staat weer op, duwt zijn stoel opzij en omver, en begint op en neer te springen, mij daarbij aankijkend zonder me te zien. Dit ben ik niet gewend, ik word overmand door paniek, maar vooral denk ik: wat een begin! Meteen al bij het begin een zware crisis waar iedereen weet van zal krijgen. Sommigen zullen vast denken: ze maakt er een potje van! Maar hebben zij al eens in hun eentje te maken gehad met zo’n crisis bij een jongen van die leeftijd? Weten zij hoe het voelt om je baan bedreigd te weten door het besluit ‘we proberen het één trimester met u’?

Orion raakt steeds meer overstuur, ik ook. Op dat ogenblik schiet me te binnen dat hij belangstelling heeft getoond voor afbeeldingen van labyrinten die ik hem eens heb laten zien. Ik roep haast: ‘Een labyrint, Orion, teken een labyrint!’

Het is alsof hij door de bliksem is getroffen. Hij houdt op met springen, hij ziet mij, wat hem tot rust brengt. Ik zet zijn stoel overeind, hij gaat aan tafel zitten, ziet zijn vel, zijn potloden. Ik ben niet bang meer, ik herhaal: ‘Tekenen een labyrint!’

‘Hoe?’

‘Zoals je ze graag hebt. Jij tekent de omtrek in het zwart en ik help je om kleur aan te brengen waar jij dat wil.’

Hij staart naar de witte rechthoek van het vel, het woord ‘labyrint’ houdt hem bezig, fascineert hem. Hij neemt een dik zwart potlood, schrijft het woord ‘INGANG’ aan de linkerkant, begint daarna heel snel ingewikkelde wegen te tekenen die naar het midden voeren, of van het ene naar het andere eind van zijn tekening.

Zoals hij daar over het vel papier gebogen zit, wordt hij volledig in beslag genomen door zijn werk en lijkt hij zich niet meer bewust van mijn aanwezigheid. Toch zegt hij, terwijl hij zijn ogen opslaat: ‘Doe jij het rood, rond de tekening, als een lijst. En niet over mijn tekening gaan!’

Dat is een bevel, hij is nu de meester en ik ben zijn leerling. Ik pak een dik potlood, neem om hem niet te hinderen plaats tegenover hem en begin een rode lijst te tekenen. Ik sta ervan te kijken hoe snel en trefzeker hij zijn toch heel kronkelige tekening maakt. Onder mijn ogen ontstaat een echt labyrint, nog onduidelijk voor mij, maar met een helder en zeker parcours voor hem.

Rechts van het labyrint schrijft hij: ‘UITGANG’.

Ik kijk hoe laat het is, hij is vijftig minuten bezig geweest. Ik ben stomverbaasd. ‘Kun je van de ingang naar de uitgang?’

‘Er moeten nog obstakels komen, en het altaar.’

‘Obstakels...?’

‘Op plaatsen waar twee of meer wegen zijn. De juiste en die die tegen een muur botsen.’

‘Van wie heb je dat geleerd?’

‘Van jou.’

Ik sta versteld. ‘Van mij?’

Hij tekent verder zonder iets te zeggen. Plotseling zegt hij: ‘Jij hebt mij dat geleerd in mijn hoofd, en het altaar ook.’

Hij wijst met zijn vinger naar een witte rechthoek in het midden van de tekening. 'Het altaar is daar!'

Hij schetst het in enkele trekken. Hij heeft niets meer van die angstige, benauwde jongen die ik elke dag zie. Ik herken in hem dezelfde kracht, dezelfde zekerheid als wanneer hij banken oppakt en die naar zijn klasgenoten smijt. Zal hij hierna ook instorten? Daar ziet het niet naar uit. Hij is rustig, geeft me instructies. 'Kleur de obstakels rood. Niet te veel rood. Het altaar geel en wit zodat het van goud lijkt. Orion tekent de juiste route met blauw en jij de foute met groen, daar waar Orion het zegt. Passen blauw en groen samen?'

'Ja. Heb je de bel gehoord, wil je niet even pauzeren?'

'Nee, mevrouw, vandaag werkt Orion tot het af is.'

Ik breng rood aan op een doodskop die een obstakel aanduidt. Te veel kennelijk, want hij werpt me een afkeurende blik toe, neemt het potlood over en laat zien hoe ik de andere moet doen. Met een blauw potlood trekt hij de heilige weg, die naar de uitgang leidt, het is een heel kronkelige weg, hij zal zich wel meer dan eens vergissen.

Hij tekent het blauwe tracé heel snel, nogal slordig ook, maar toch lijkt hij nooit op een muur te botsen of erover te springen. Hij duidt voor mij de wegen aan die groen moeten worden, ze lopen allemaal dood, terwijl hij op zijn weg naar de uitgang geen obstakels tegenkomt. Ik kan haast niet geloven dat hij met die snelheid en met zoveel kronkels foutloos van de ingang naar de uitgang kan gaan. Hij wel blijkbaar, want wanneer hij met zijn blauwe potlood bij de plek aankomt waar hij 'UITGANG' heeft geschreven, verschijnt een listige, daarna verrukte glimlach om zijn lippen en zegt hij met zijn ogen: zie je wel!

Ik bewonder zijn zelfvertrouwen, maar ben niet overtuigd.

‘Ga eens met je vinger langs de route, je ging zo snel met je blauw.’

Met zijn vinger volgt hij de blauwe weg die door de hele rechthoek slingert, een paar keer rond het altaar draait, voortgaat, terugkeert en uiteindelijk in één vastberaden trek de uitgang bereikt, zonder obstakels tegen te komen of over de scheidingsmuren te gaan die hij heeft getekend.

Ik kijk hoe laat het is: hij heeft vijftig minuten gedaan over zijn eerste tracé, ongeveer een uur over de rest.

‘Schitterend, Orion, en snel dat je was!’

Hij is gelukkig. ‘Orion zag de weg.’

‘Op papier of in je hoofd?’

Het zelfvertrouwen, de zelfverzekerdheid die hem hadden opgevrolijkt, glijden van hem af, hij wordt opnieuw de angstige jongen die hij meestal is. ‘Weet niet.’ En dan: ‘Het is tijd, mevrouw.’

Hij heeft die middag vrijaf, ik vraag: ‘Wil je het labyrint mee naar huis nemen?’

‘Nee, het is voor hier.’

‘Het is mooi. Mag ik het aan de artsen en aan meneer Douai laten zien?’

Hij lijkt blij met mijn vraag, hij glimlacht, maar antwoordt slechts: ‘Weet niet.’

Terwijl hij langzaam zijn foeilelijke bruine jack aantrekt, zeg ik: ‘Morgen zul je je blauw moeten bijwerken.’

Hij werpt even een schuine blik op me. ‘En jij je groen! Het rood is goed.’

Hij vertrekt, alweer in profiel en opgejaagd als steeds. Opgejaagd waardoor?

Die middag kan ik een afspraak met de artsen regelen, jammer genoeg zal Robert Douai er niet bij zijn. Voordat ik

erheen ga, bekijk ik het labirint nog eens, tot mijn verbazing is het veel woester, maken de kleuren een veel wildere indruk op me dan toen ik er met Orion aan werkte. Ik laat het aan de artsen zien en zeg hoe versteld ik stond over de snelheid waarmee Orion het tekende, zonder plan vooraf, zonder te stoppen of zich te corrigeren.

‘Gaaf het echt feilloos van ingang naar uitgang?’ vraagt de geneesheer-directeur.

‘Volg mijn vinger op het blauwe tracé. Orion is op geen enkel moment de weg kwijtgeraakt en toch moesten er permanent keuzes worden gemaakt, want alle andere wegen lopen dood. Ik heb, gelet op de leeftijd en de remmingen van Orion, geen enkele verklaring voor die snelheid en die onverwachte zelfverzekerdheid.’

Ze kijken een tijdlang naar de tekening. Dokter Bruges zegt: ‘Dit is inderdaad buitengewoon. Het is waarschijnlijk het lichaam van de moeder, Orion gaat naar de uitgang, zoals hij vroeger naar zijn geboorte toe is gegaan.’ Zijn opmerking overtuigt me niet. Ik zou Bruges graag een paar vragen stellen, maar hij heeft een andere afspraak en moet weg.

‘Weet u,’ zegt de geneesheer-directeur, ‘ik ben erg onder de indruk van deze tekening en de snelheid waarmee die is gemaakt. Bruges ook, al heeft hij dat proberen te verbergen achter een poging tot interpretatie. Ik kan er op dit ogenblik niet meer over zeggen, we moeten allebei onze verbazing, ja zelfs onze verbijstering over dit labirint blijven koesteren.’ Hij glimlacht, drukt me de hand. Nu is het aan mij.

Dus doe ik mijn best om verbaasd, verbijsterd te blijven, in de eentonigheid en banaliteit van de dagen. Vroeg opstaan, haastig ontbijten, het traject naar het RER-station, met de auto of te voet als Vasco al eerder is vertrokken. De rit naar

La Défense, altijd staand, soms een zitplaats tot Auber. De gangen, de roltrappen, het tumult en de drukte boven bij metrostation Opéra. De stad, waar steeds meer auto's het leven van de mens overwoekeren. De boulevards, de Rue Drouot en de witte koepel van Montmartre, die wat troost biedt. Je moet dus getroost worden? Het is je lot, het lot dat je deelt met alle anderen, zelfs al weten jullie niet meer goed wat delen betekent. Te dicht opeengepakt, te gehaast, allemaal te zeer bezig met het afbakenen van een plekje vrijheid.

Ook Orion haast zich om vanuit zijn voorstad naar het centrum af te zakken, de bus en de metro te nemen en het dagcentrum, mijn kantoortje te bereiken. Terwijl die trajecten voor mij lichamelijke vermoeidheid, geestelijke moedeloosheid betekenen, betekenen ze voor hem wellicht verpletterende angst voor de anderen, vrees zichzelf te verraden door te laten zien dat hij niet conform, niet als alle anderen is.

Vanochtend, terwijl hij zich bevrijdt uit zijn jack, dat hij altijd helemaal tot bovenaan sluit – waarin hij zich opsluit – wil Orion het over de demon van Parijs hebben.

‘Vandaag heeft Orion stralen gekregen... bij de bushalte. De bus was vijf minuten te laat en de demon was er al, hij grijpt elke kans aan. Hij wilde me doen springen waar iedereen het kon zien. Maar gelukkig was hij moe, hij was niet zo sterk als anders, Orion voelde dat hij geschrokken was...’

‘Geschrokken...’

‘Omdat de paarden van de nacht hem omvergelazerd, de pas afgesneden, hoeftgetrappeld hadden. Sommige nachten stuurt de Maagd van Parijs haar driehonderd witte paarden. Dan galopperen ze door de straten van Parijs en verjagen ze de demon. Hij is bang voor ze, hij rent, hij rent, dat vindt Orion grappig, ja, dat vindt Orion grappig...!’

Hij lacht heel luid. ‘De demon probeert weg te vliegen,

maar zijn vleugels blijven haken aan de straatverlichting, ze slaan tegen de huizen. Hij smakt tegen de grond en de driehonderd witte paarden vertrappelen hem, bijten hem, en hij moet er gillend vandoor gaan. Wat gilt hij, wat gilt hij in mijn hoofd! Dat vindt Orion leuk!’

Ik word meegesleurd door zijn enthousiasme, driehonderd witte paarden, zie ik ze? Ja, ik zie ze en ik ben gelukkig, ik hoor ze galopperen en ik zie de demon zich gillend uit de voeten maken.

‘Driehonderd witte paarden in de straten van Parijs. Wat is dat mooi, Orion! Je ziet dingen die de anderen niet kunnen zien.’

‘Orion weet niet of hij het echt ziet of dat het in zijn hoofd is.’

‘De demon is bang, hij gaat er gillend vandoor en dat vind je leuk.’

‘Dat vindt Orion leuk! Maar papa, mama, de leraren geloven niet in de demon... Terwijl Orion zijn geur ruikt, zijn stralen voelt en hij zijn wartaal in mijn mond propt als Orion moet praten.’

En onverhoeds: ‘En het dictee, wanneer doen we dat?’

‘Ben jij het die dat wil, of de wat-een-foutendemon?’

Hij lacht: ‘Nee, Orion wil tekenen. Niet de witte paarden, dat is te moeilijk. Misschien als Orion groot is.’

Ik geef hem een vel papier, hij begint een nieuw labirint te tekenen, een heel ander, maar wel met dezelfde verbazingwekkende snelheid. Terwijl ik wacht op het moment dat hij me misschien om hulp zal vragen, zeg ik bij mezelf: driehonderd witte paarden die de demon van Parijs achternazitten – degene die dat ziet, heeft een gave, een straal pijn, een straal licht ontvangen. Is hij misschien een kunstenaar? Is dat misschien zijn weg, als hij er een heeft?

Dat vindt Orion leuk

Ik droom dat ik samen met enkele burens op de weg langs de Seine sta, de weg die ik regelmatig neem om naar het station te lopen. Angstig kijken we naar een kabelbaanstoeltje dat aan een rode parachute neerdaalt. Op het stoeltje zit een lijkleke jongen. Als hij bijna op de grond is, begint de parachute te slingeren, de jongen wordt door elkaar geschud, we zijn bang dat hij neerstort of met zijn parachute in de Seine belandt. Hij slaagt er zonder al te veel moeilijkheden in te landen en we haasten ons vol geestdrift naar hem toe. Hij is zo jong, hij komt van zo hoog, hij is de held van onze kleine voorstadgemeenschap.

Ik word wakker, het is al laat, ik moet me aankleden. Gelukkig kan Vasco me naar het station brengen. Ik ben op tijd voor de trein. Pas tijdens de rit moet ik terugdenken aan de droom. De bleke jongen lijkt op Orion, de rode, moeilijk bestuurbare parachute doet me denken aan de kleurrijke labyrinten die ik van hem moet omlijsten met rood. Hij zit in een hachelijke positie, hij heeft risico's genomen, ik ook, door hem te willen begeleiden. Toen ik hem zag landen, voelde ik dezelfde geestdrift als toen hij zo vol zelfvertrouwen zijn labyrint tekende en over de driehonderd witte paarden vertelde. Orion, die zo buitengesloten wordt, die zo angstig is meestal, lijkt soms uit de hemel neer te dalen, zoals de jongen van de parachute. Wat voor een hemel? Er is geen hemel!

Ik stap uit bij Auber, ik word samen met de anderen uitgebraakt op de boulevards, tussen de dichte rijen auto's. Ik denk aan het labyrint dat gebouwd werd om er de monsterachtige vrucht van een vrouw en een stier in onder te bren-

gen. Een wezen dat half dier, half mens was, zoals wij allen uiteindelijk, al houden we het goed verborgen voor onszelf. Daar speelde zich een drama af met grootse personages: Minos en Pasiphaë, Theseus, Ariadne en de Minotaurus. De personages uit de verhalen die mijn vader vertelde.

Ik ben amper in mijn kantoor of er wordt al aangeklopt. Het is mevrouw Beaumont, de lerares wiskunde van Orion. Ze is in haar omgang met mij altijd afstandelijk maar vriendelijk. Nu is ze woedend. 'Weet u wat er gistermiddag is gebeurd?'

'Nee, ik had maar één leerlinge en ik ben vroeg naar huis gegaan. Was er iets met Orion?'

'Natuurlijk. Sinds hij bij u is, is hij onhandelbaar. Gisteren berispte ik hem omdat hij altijd maar aan het krabbelen was op zijn bank, hij antwoordde: Ik krabbel niet, ik bouw een labirint. Dat bracht de anderen aan het lachen. Ik zei tegen hem: Daar zit je hier niet voor. Ineens geeft hij me een klap. Midden in mijn gezicht. Kijk maar die rode vlek hier op mijn wang.'

'Dat spijt me voor u. Kennelijk meent u dat het mijn schuld is?'

'Uiteraard. U windt hem op met uw labyrinten, u drijft hem te ver! Dit is het begin van een overdracht, daarna krijgt u de regressie. Wees wat voorzichtiger, dit is hier een dagcentrum annex school, geen praktijk van een psychoanalyticus. U doet zomaar wat experimenten en houdt geen rekening met uw collega's.'

'Ik ben het met u eens dat er een sanctie moet komen. Dit is ontoelaatbaar geweld.'

'Dat u ook wel eens aan den lijve zou kunnen ondervinden. Kijk maar uit. Ten overstaan van de andere leerlingen is een schorsing van twee dagen wel voldoende. Het kan me

trouwens niet meer schelen; als Orion kennelijk alleen nog maar met u wil werken, moet u hem zelf maar wiskunde geven. Ik heb er met Douai over gesproken, ik wil hem in mijn les niet meer zien.'

Ik zie dat ze met slaande deuren zou willen vertrekken, maar ze heeft een beetje medelijden met Orion en vermoedelijk ook met mij. Ze verzucht: 'Ik vraag me af of die stakker hier nog wel op zijn plaats is. Gelooft u er nog in?'

Op afgemeten toon zeg ik: 'Ja, ik geloof er nog in. Ik ga naar de directeur om de sanctie te bespreken.'

'O, die is nog meer dan u geïnteresseerd in wat hij het geval-Orion noemt. Ik was kwaad op u, maar het is al weer over. Misschien is het goed dat iemand zich nog voor zo'n zieke leerling inzet. Ik beklaag u, ik neem het u niet kwalijk.' Ze doet de deur dicht, zachtjes.

De weken gaan voorbij, Kerstmis en de evaluatie van mijn werk met Orion komen dichterbij. Soms heb ik het gevoel dat we vooruitgang boeken, zijn woordenschat wordt stilaan breder, hij is minder gespannen, zijn tekeningen zijn preciezer, hij is rustiger. Maar op andere dagen gaat hij achteruit, slaan zijn stoppen door, is hij overal bang voor en lijkt hij opgesloten, vast te zitten in een onzichtbare, doorstraalde gevangenis. Doen we drie stappen vooruit en daarna twee achteruit, of twee stappen vooruit die door drie achteruit worden tenietgedaan? Het lukt me nog om hoop te koesteren, maar veel is het niet.

Een redelijk rustige middag in het dagcentrum, na een drukke ochtend. De leerlingen hebben een dagje vrijaf gekregen, ik verwacht een patiënt in de vooravond, ik zit op mijn gemak in mijn kantoor Freud te herlezen. Als een voorbeeldige student maak ik aantekeningen, onderstreep ik bepaalde

passages. Ik ben bijna alleen op het instituut en kijk verrast op, omdat ik ineens een enorm kabaal en geschreeuw hoor. Meteen bekruipt me de angst dat er gevaar dreigt voor Orion. Ik loop mijn kantoor uit, er is niemand in de gang, maar ik hoor iemand schreeuwen en slaan en trappen op de deur die de klassen scheidt van de hal en de directiekamer. Zoals ik al vreesde, is het Orion, maar wat een Orion! Waanzin in zijn ogen, brullend, schuimbekkend, de vuisten bloedend en met volle kracht wild om zich heen schoppend.

Ik roep zijn naam, hij herkent me niet, hoort me niet. Ik kan zijn hand grijpen. 'Orion... Orion, je bent hier in het dagcentrum, bij mij, je bent bij vrienden.'

'Vrienden... mooie vrienden... twee uur hebben ze me laten wachten... twee uur, helemaal alleen voor de deur van de gymzaal. Niemand kwam, behalve de demon van Parijs. Hij is het die alles kapotmaakt. Na twee uur heeft hij vrij spel, de demon! Het is de schuld van het dagcentrum!'

Ik tracht hem mee te tronen naar mijn kantoor, hij lijkt me te laten begaan, maar plotseling rukt hij zich los en trapt zo hard tegen de onderkant van de deur dat die barst. Op hetzelfde ogenblik wordt opengedaan en zie ik Robert Douai verschijnen, die terugdeinst om de schop te ontwijken. Hij is duidelijk van streek door wat hij ziet, ik roep: 'Laat mij...!' Orion heeft zich bij het slaan pijn gedaan, ik merk dat hij op het punt staat om in tranen uit te barsten, het lukt me hem mee te tronen. Hij spartelt nog tegen. Ik duw hem voort, maar vlak voor mijn deur laat hij zich met een kreet languit op de grond vallen. Met de hulp van Douai krijg ik hem overeind, hij slaakt nog een paar kreten, maar huilt vooral met lange uithalen, wat een goed teken is. Ik zeg tegen Douai: 'Het gaat wel!' Ik ondersteun Orion om hem te helpen mijn kantoor binnen te gaan, ik zet een leunstoel voor

hem klaar. Op dat ogenblik haalt hij een laatste keer uit en trapt het raam in, het vensterglas komt met een naargeestig geluid op de speelplaats terecht. Gelukkig heeft hij zich niet verwond, mij heeft hij enkele flinke klappen toegediend, maar al met al niets ernstigs. Nu is hij aan het huilen, hij ligt met zijn hoofd op mijn bureau te snikken. Ik geef hem een glas water, chocolade, na een korte aarzeling neemt hij het aan.

Douai doet de deur open, hij ziet de kapotte ruit. 'Bent u niet gewond?'

'Nee, en hij ook niet. Nog een geluk... Ik help Orion zijn gezicht te wassen en breng hem naar de metro.'

'Kom daarna nog even bij mij langs, zodat we dit kunnen bespreken.'

Bij mijn terugkeer zie ik dat alles weer wat op orde is gebracht, maar de deur die Orion heeft bewerkt, verkeert in een erbarmelijke staat. De sporen van geweld zullen voor iedereen zichtbaar zijn. Douai vraagt: 'Wat is er gebeurd?'

'Orion moest om twee uur naar de gymzaal. U hebt voor deze middag vrijaf gegeven. Niemand heeft hem op de hoogte gesteld. Hij heeft twee uur voor de deur staan wachten, al die tijd werd hij doorboord door de stralen en uiteindelijk is hij in alle staten hierheen gekomen.'

'Hij heeft zich waarschijnlijk buitengesloten gevoeld.'

'Denkelijk. In plaats van op de deur van de gymzaal te gaan meppen is hij hier komen razen, in de hoop dat iemand hem zou horen en kalmeren. De schade zal voor iedereen zichtbaar zijn.'

'Schade zijn we hier gewend, ook daarvoor zijn we hier. Voor u is het goed afgelopen. Bent u niet te erg geschrokken?'

'Ik had geen tijd om bang te zijn. Nú ben ik bang. Wat

zal er niet gezegd worden tijdens de evaluatie aan het eind van het trimester?’

‘U hoeft zich geen zorgen te maken, de evaluatie is al gemaakt. Orion boekt onverwacht veel vooruitgang. Hebt u dat dan niet gemerkt?’

‘Niet echt. U moet weten dat het dagelijkse werk met hem nogal zwaar is, maar ik ben heel blij om wat u zegt.’

We nemen afscheid, het is laat, ik ben opgetogen over de woorden van Douai, maar zodra ik in de RER zit, voel ik hoe geschokt ik ben.

De volgende dag merk ik dat de scène niet onopgemerkt is gebleven. Als ik voorbij de lerarenkamer kom, laat iemand zich luid ontvallen: ‘Hebben jullie het laatste wapenfeit van Orion gezien, de privélessen blijven hun vruchten afwerpen!’

Ik zou naar binnen moeten gaan, de confrontatie moeten aangaan, een verklaring bieden als die er is. Maar ik kan niet, ik ga niet naar binnen, laat ik me op m’n kop zitten? Nee, ik ben hen geen verklaringen verschuldigd, ik doe mijn werk, meer niet.

Als Orion binnenkomt, kijkt hij met duidelijk plezier naar de ruit die hij gisteren heeft ingeslagen en die ik met een vel tekenpapier en plakband aan het zicht heb proberen te onttrekken. Hij spreekt met geen woord over wat er is gebeurd. We doen het dictee en daarna geschiedenis. Na de les vraag ik hem: ‘Zul je de sportleraren vragen je in de toekomst op de hoogte te stellen?’

‘Weet niet.’

‘Heb je je ouders verteld over wat is voorgevallen?’

‘Weet niet.’

Vervolgens maakt hij pijlsnel en bewust onhandig een tekening van wat hij het meer van Parijs noemt. Alles staat onder water, het enige wat erboven uitsteekt is de spits van

de Eiffeltoren en de koepel van Montmartre. Hij weet dat ik gruw van die tekening, die altijd terugkomt als het slecht gaat.

Een paar dagen lang lijkt het alsof al ons werk teniet is gedaan. Orion is teruggevallen in de starheid van zijn gewone leven en in de banaliteit van zijn geknevelde manier van denken. Waar is de jongen gebleven die met vuur en vastberadenheid het eerste labyrnt tekende? We vervelen ons te pletter en er is geen verandering in zicht.

Net als het er heel somber begint uit te zien, stuurt Douai Jean-Philippe naar me toe. Die is in het dagcentrum terechtgekomen nadat hij van verschillende scholen was gestuurd vanwege één enkel symptoom: hij schrijft slecht en langzaam. Met zijn intelligentie en guitigheid heeft hij iets van die typische Parijse straatjongens. In de klas verveelt hij zich. Ik voel meteen sympathie voor hem en hij zegt tegen mij: 'Ik zou graag liedjes componeren, zoals mijn vader.'

'Dat heb ik nog nooit gedaan!'

'Men zegt dat u schrijft, u kunt mij helpen.'

'Hoe dan?'

'Ik zeg de liedjes op die ik maak. U corrigeert me en daarna schrijft u ze op.'

'Je wilt dus dat ik je secretaresse word?'

'Nee, we leren samen, u zult zien, we zullen er plezier aan beleven en op een dag, als ik voor publiek zing, nodig ik u uit.'

'Kun je componeren?'

'Ik leer het van mijn vader.'

'Ik dacht dat die weg was?'

'Hij houdt van mama en mij, maar nog liever knijpt hij ertussenuit. Om de twee, drie jaar komt hij terug.'

'Goed, we proberen het. Om de andere dag. Zorg dat je er bent.'

Ik kan het erbij nemen, ik heb vrije momenten en deze vinnige en goedlachse Jean-Philippe zal misschien de zware last die Orion is geworden, verlichten.

Want wij, Orion en ik, dringen met grote moeite verder door in labyrinten, die prehistorische grotten worden. Soms tekent hij op de wanden ervan een paar fantastische of angst-aanjagende tekens, maar we komen licht tekort. Zullen we ook lucht en water tekortkomen? Zullen we de uitweg wel vinden? De uitweg die in hem zit.

Intussen komt Jean-Philippe om de andere dag en zegt hij liedjes of flarden van liedjes op, nog vormeloos, maar telkens met onverwachte en goed gevonden passages. Ik suggereer inkortingen, verbindingen tussen bepaalde delen, daarna dicteert hij. Vervolgens zingt hij ze, bijna geluidloos, zodat niemand hem hoort behalve ik. Het is niet allemaal even goed, maar hij is begaafd. We beleven plezier tijdens deze sessies, ik houd van zijn schalkse kwajongensgeest, van zijn harde en gevoelige manier om over het leven te spreken zoals het is.

Zijn moeder komt me opzoeken, een knappe, getekende vrouw. Ze maakt zich zorgen om de toekomst van haar zoon. 'Hij is levendig en intelligent, maar hij is zo rusteloos, net als zijn vader. Een opstandig iemand die overal wordt weggestuurd.'

'Geef hem vertrouwen. Reken op de verborgen krachten in hem.'

Ze zou me willen geloven, maar kan het niet, hoewel ze gelukkiger is als ze vertrekt. Twijfel, altijd weer die verlam-mende druk van angst en twijfel.

Een paar dagen later komt Jean-Philippe op een onge-woon tijdstip langs.

'Mag ik een nieuw liedje opzeggen?'

‘Ik heb bijna geen tijd en jij moet naar de les.’

‘Die lul van een leraar heeft me eruit gegoooid. Mag ik nou of niet?’

Zijn mooie, half smekende glimlach raakt een gevoelige snaar bij me. ‘Vooruit dan maar!’

Een poosje zijn we bezig, daarna dicteert hij me zoals gewoonlijk zijn tekst. Er wordt aangeklopt, het is Orion. Als hij Jean-Philippe ziet, is hij boos: ‘Dit is mijn uur, mevrouw.’

Jean-Philippe is ook ontstemd omdat hij wordt onderbroken. ‘Je kunt toch wel even wachten, we zijn bijna klaar.’

Orion begint zich op te winden. ‘Nee, dit is mijn uur.’

Is Jean-Philippe zich bewust van Orions aandoening? Met een glimlach wuift hij even in diens richting. Hij loopt op hem toe, slaat zijn arm om zijn schouder. ‘We zijn kameraden, Orion.’

Het woord ‘kameraad’ heeft effect op Orion, hij glimlacht, hij is blij, hij komt bij ons zitten. Ik ga door met het noteren van het lied van Jean-Philippe. Als het af is, zeg ik: ‘En nu moet je het zingen.’ Hij verliest zijn gebruikelijke zelfvertrouwen, zijn gezicht verkrampst. ‘Niet als er iemand bij is, mevrouw. Zelfs niet als het een kameraad is.’

En tegen Orion: ‘Snap je?’

Hij ziet dat Orion het heel goed snapt. Jean-Philippe pakt de tekst uit mijn handen, legt nog even zijn hand op Orions schouder, glimlacht en gaat weg. Orion neemt zijn plaats in, haalt tergend langzaam zijn schriften tevoorschijn en zegt ineens: ‘Wat doe je met Jean-Philippe?’

‘Hij componeert liedjes, hij componeert ze in zijn hoofd, hij kan ze niet opschrijven, hij heeft moeilijkheden bij het schrijven.’

‘Hij is een gebrekkige kameraad, zoals Orion zelf. En hij mag jou gedichtliedjes dicteren, en Orion niet?’

‘Jij ook. Zal ik je een liedje van Jean-Philippe voorlezen?’

Hij is tevreden. ‘Ja.’ Ik lees hem een liedje voor. Hij lacht. ‘Dat vindt Orion leuk. Orion zou graag dicteren zoals hij.’ Ik neem pen en papier, ik wacht. Hij zoekt. ‘Orion kan niet zingen, Orion is even bang als hij. Orion wil een gedicht proberen, maar waarover?’

‘Toen je het gedicht van Jean-Philippe had gehoord, zei je: Dat vindt Orion leuk. Dicteer mij dingen die je leuk vindt. Kijk, de titel staat al op papier:’

Dat vindt Orion leuk

Hij aarzelt, dicteert vervolgens met soms lange stiltes en dan weer heel snel.

*Witte paarden als ze rustig zijn, dat vindt Orion leuk
En eilanden, eilanden vol bomen en bloemen vindt hij heel leuk
Zonder steden, zonder de angstaanjagers, met hutten die hij zelf heeft
gebouwd
Orion vindt eilanden leuk omdat ze rustig zijn met giraffen die komen
drinken
Hij vindt witte paarden leuk zoals in de films
De driehonderd witte paarden die 's nachts door de straten van Parijs
galopperen
En die in mijn hoofd wonen
Soms bestijg ik ze en dan gaan we naar Sous-le-Bois
Mijn grootmoeder heeft een tuin en er is een oude tunnel waar je in
kunt spelen
Er zijn vogels, mussen, merels, Franse vogels
Ook het labirint vindt Orion leuk, het labirint waar hij de anderen
kan rondleiden
Het labirint en de eilanden, dat vindt Orion leuk!*

Hij bekijkt het uitgeschreven gedicht, hij is tevreden, maar vraagt: 'Waarom staan de zinnen uit elkaar?'

'Omdat je niet aangaf waar ze stopten, heb ik ze in verzen opgedeeld, zoals dat gebruikelijk is bij gedichten en liedjes.'

'Doe je dat ook voor Jean-Philippe?'

'Ja, maar als je wilt kun je het veranderen. Het is jouw gedicht, niet het mijne.'

Hij antwoordt niet, het is tijd, hij gaat. Hij laat het gedicht op mijn tafel liggen.

Twee dagen later komt Jean-Philippe weer, opgewekt als altijd, maar zonder nieuw liedje. 'Niks in mijn hoofd,' zegt hij, 'het gaat niet meer, wat doe ik hier ook in dit snertdag-centrum?' Bij het zien van het eerste labirint van Orion, dat ik heb opgehangen, valt hij stil. 'Wow, dat is mooi! Heb jij dat gemaakt?'

'Nee, Orion.'

'Het doet denken aan hem.'

'Vind je?'

'Al die bloedende kleuren, als open wonden. Die kronkelige weg, waar je toch niet op verdwaald raakt. En u in zijn buurt.'

'Ik?'

'Natuurlijk, u zit erin, uw zwart-witportret onder de kleuren. Is er tussen de ingang en de uitgang een verhaal?'

'Misschien dat van Theseus, de Minotaurus en Ariadne.'

'De raket *Ariane*?'

'Nee, Ariadne, met een d.'

'Zul je het me vertellen? Ik zou zo graag verhalen van vóór de televisie horen.'

'Als je dat wilt, zal ik het je vertellen.'

'En ook aan Orion – dat soort verhalen moet hij horen,

van die fantastische. Dictees en wiskunde zijn stom voor hem. Oei, het is tijd, ik ben weg.'

Hij verdwijnt, lacherig en angstig.

Het is de laatste keer dat ik hem zie. Een paar dagen later zeg ik tegen Douai dat ik me ongerust maak over zijn afwezigheid. Hij antwoordt: 'Hij komt niet meer terug. Hij is van school gestuurd.'

'Zonder mij daarvan op de hoogte te stellen?'

'U was maar een tijdelijke leraar voor hem. Ook ik vond hem aardig en begaafd, maar hij heeft een leerkracht zulke grofheden, beledigingen en zelfs bedreigingen naar het hoofd geslingerd dat hij onmogelijk nog hier kon blijven. De beslissing is genomen, we kunnen er niet op terugkomen, en probeert u alstublieft niet om hem te schrijven of hem terug te zien. Na de vuistslag van Orion en uw vele excuusbriefjes voor het te laat komen van Jean-Philippe hebt u sommige collega's tegen u in het harnas gejaagd. Maakt u het mij niet moeilijk. We hebben een collega kunnen vinden die Jean-Philippe heeft overgenomen. Dat was niet simpel. Nu moet die het maar uitzoeken.'

Pasiphaë

Orion verhalen vertellen, echte verhalen van vóór de televisie, het idee van Jean-Philippe zet me aan het denken. Het is misschien een manier om te ontsnappen aan de banaliteit waar mijn lessen en onze sessies maar al te vaak in verzan-
den. Maar ik mag niet de enige zijn die vertelt, hij moet ook zijn steentje bijdragen. Als zijn woordenschat nog tekortschiet, moet hij met tekeningen een bijdrage leveren.

Op een dag, als Orion weg is, lijm ik zijn eerste labyrint op een wit karton, dat zo een soort lijst vormt, en hang het aan de muur. Als Orion de volgende dag binnenkomt, blijft hij verbijsterd voor de tekening staan, alsof hij die nog nooit heeft gezien.

Terwijl hij zijn jack uittrekt, vraagt hij: 'Vind je dat een mooie?'

'Ja, erg mooi, je voelt dat er een verhaal in zit. Wij moeten het vertellen.'

'Maar Orion weet niet alles. Begin jij maar, mevrouw.'

'En zeg jij daarna wat je weet, en vertel je het verhaal verder met een tekening?'

Het idee bevalt hem, maar hij aarzelt: 'En de huistaken? Mama wil dat Orion eerst de taken doet die in het schrift staan.'

'Ik zal de tekening bij de huistaken zetten. Eén taak per week.'

'Als het een taak is zoals de andere, zal ze er niets van zeggen.'

'Waarmee begin ik, Orion?'

'Met een eiland, een eiland met een labyrint.'

Ik begin te vertellen over de mensen van het begin der tijden, die de zee leren bevaren, leren vissen en in hun kleine

roeiboten de kustlijn achter zich durven te laten. Veel boten lijdten schipbreuk, velen verdrinken, maar langzamerhand leren ze het zeil te hanteren en varen ze naar de eilanden om zich daar te vestigen. Een van die eilanden, Kreta, ligt dicht bij Egypte, ze varen erheen, nemen de wetenschap van de Egyptenaren over en slagen er net als zij in een koninkrijk te stichten.

Orion luistert heel aandachtig, ik lijk een toegang tot zijn wereld te hebben gevonden. Als ik langzamer ga of stop om mijn gedachten te ordenen, kijkt hij met bijna smekende ogen naar me op en zegt: 'En toen?' Het doet me denken aan mijn vader en diens verhalen, hij hield altijd even in om een naderende gebeurtenis voor te bereiden of een ontknoping aan te kondigen. Op zulke momenten hing ik aan zijn lippen en zei ik ook: 'En toen?' Dat schept een vreemd soort verstandhouding tussen Orion en mij, alsof ik mijn vader was, de verteller, en hij het kind dat ik nog steeds ben, hongerig naar verhalen en beelden uit een andere wereld. Het kind dat door ter wereld te komen zijn moeder deed sterven, de moeder die ik altijd zal missen.

Orion onderbreekt me. 'Kreta is een eiland, de demon van Parijs kan daar niet naartoe, hij is bang voor de zee. We zitten veilig op het eiland, wij lekker met z'n tweetjes.'

Ik zie of ik voel plotseling dat hij op Kreta is en dat hij daar met mij is. Dat we samen op die plek zijn die ik nog nooit heb bezocht en die ineens helemaal voor mij openligt. Ik voel me bezielde en stort me in het verhaal, zoals mijn vader dat deed.

'Op Kreta heersen koning Minos, de rechter, en koningin Pasiphaë, de prachtige. Dan komt een stier aangezwommen, omgeven door schuim, als hij aan wal gaat, ziet iedereen zijn

oogverblindende schoonheid. Zonder aarzelen gaat hij naar de koningin toe. Ze komt uit haar paleis, ze is in vervoering door de schoonheid van de zeestier. Tussen beiden ontstaat een hartstochtelijke, onweerstaanbare verstandhouding.

Omdat een innerlijke stem tot hem spreekt, begrijpt koning Minos dat deze liefde maar een vurige zomer lang zal duren. In de herfst vertrekt de zeestier weer, machtig de baren splijtend. Pasiphaë vergeet alles, een sluier daalt neer over die maanden van vuur en vlam, ze is weer de prachtige vrouw en koningin.

De wijsheid en het geduld van Minos hebben hun werk gedaan, het paleis wordt weer bewoond door een koninklijk paar van wie de luister afstraalt op het hele koninkrijk, maar de koningin draagt het kind van de schitterende stier. Wat moet dat kind, dat geen plaats heeft tussen de mensen en evenmin tussen de dieren, doen op Kreta, op de wereld? Pasiphaë houdt van het ongeborn kind, ze kijkt met vreugde naar haar buik, ze aanbidt het. Als het ter wereld zal komen, heeft het kind een plek nodig die bij hem past en helemaal van hem is.'

Orion kijkt me aan, hij glimlacht, ik voel dat ik hetzelfde doe. Ik weet dat hij niet alles snapt, maar zijn ogen glimmen, de mijne wellicht ook. Ik voel dat ik bekaf ben, dat ik bezield ben, ik ga door. Orion knipt mijn bureaulamp uit, iets wat hij nog nooit heeft gedaan. Buiten regent het, we zitten in een knus halfduister.

'Koning Minos ontbiedt Daedalus, de beroemdste architect van Griekenland. Hij draagt hem op een paleis te bouwen naar het beeld van lichaam en geest van de zeestier en van Pasiphaë. Daedalus noemt dat paleis het Labyrint. Samen met zijn zoon Icarus tekent hij het plan. De ingang moet

zichtbaar, aantrekkelijk, gevaarlijk zijn, de uitgang een raadsel.

Om het Labyrint te bouwen doet Minos een beroep op zijn volk en op de geesten uit de diepten, ieder mag maar een gedeelte van het bouwsel kennen. Icarus tekent de kronkelwegen, de beenderen, de spieren, de aderen van het lichaam van Pasiphaë en van de stier. Daedalus neemt het doven en het wonderlijke opflakkeren van het verlangen voor zijn rekening, de vurige wegen van de liefde en haar geduchte ijstijden.

Het kind van Pasiphaë groeit in haar, het wordt reusachtig groot, ze houdt er steeds inniger van, maar vreest een gruwelijke bevalling. Een boot in de kleuren van de dageraad legt aan op Kreta, hij vervoert de beroemdste dokter van de Farao, de god geworden stier heeft hem gestuurd om de koningin bij te staan.

Terwijl het Labyrint voltooid wordt, bereidt de dokter de bevalling voor. Als het moment daar is, snijdt hij Pasiphaë met een mes open en haalt hij het afzichtelijke kind uit haar buik, dat alleen hij en de koningin en Minos mogen zien en verzorgen. Minos is ontzet, Pasiphaë is gelukkig, ze drukt vol tederheid haar ontstellend grote kind tegen zich aan. Na zeven dagen doopt Minos het met het Nijlwater dat de dokter heeft meegebracht. Hij noemt het de Minotaurus. Ik ben, zegt hij, de echte vader, want mijn verlangen heeft de goddelijke stier naar jou gestuurd en van jou een stiervrouw gemaakt. Het kind zal de grote levende beeltenis zijn van de mens in het dier en van het dier in de mens. Een onontcijferbaar getuigenis, een tegenwicht voor onze hovaardige gedachten.'

Terwijl ik nog aan het vertellen ben, staat Orion op. 'Het is pauze, mevrouw, mag mijn boekentas hier blijven staan?'

‘Waarom zouden we stoppen, om bij de deur van de lera-
renkamer te gaan rondhangen?’

‘Het is tijd, het moet.’

Hij vertrekt, maar de stem die in het halfdonker uit mij
opwelt, wil van geen ophouden weten.

‘Minos vervolgt: Het zou niet rechtvaardig zijn dat onze
zoon in een wereld bleef waar de twee helften van hemzelf
gescheiden zijn, we openen het Labyrint dat Daedalus voor
hem heeft gebouwd.

Hij is nog zo jong, zegt Pasiphaë.

Het moment is aangebroken, antwoordt Minos.

En de kleine Minotaurus, trots en zelfverzekerd op zijn
vier poten, lijkt met zijn glanzende ogen Minos gelijk te
geven. Pasiphaë bewondert zijn schoonheid, zijn moed, ze
wil hem over het hoofd aaien om te zien of de machtige
hoorns van de stier al doorkomen. Maar de Minotaurus wendt
zich met een snelle beweging af en trapt voor het eerst ach-
teruit, rakelings langs het lichaam van zijn moeder.’

Ik zie dat de deur op een kier wordt gezet en dat Orion
verschijnt. Heeft hij mij horen doorvertellen? Is hij aan de
deur blijven luisteren? Hij doet de deur dicht, gaat snel in
zijn leunstoel zitten en zegt terwijl hij naar me opkijkt: ‘En
toen?’

‘Koning Minos wil Daedalus en diens zoon gevangen
houden, zodat ze het geheim van het Labyrint aan niemand
kunnen doorvertellen. Daedalus is daarop voorbereid, hij
heeft vleugels gemaakt en vliegt samen met zijn zoon weg.
Icarus is nooit in Griekenland aangekomen, omdat de zon
zijn vleugels uiteen deed vallen en hij in zee stortte. Dae-
dalus merkt dat zijn zoon hem niet heeft kunnen volgen en
is ontroostbaar.’

Ik hoor Orions stem. ‘Op dat moment begint de demon

van Parijs Daedalus te bestoken en wordt hij een gevangene van de stralen, net als Orion.'

Mijn stem pakt de draad weer op. 'Koning Minos en Pasiphaë brengen hun zoon naar het Labyrint. Om het te betreden gaat hij op zijn benen staan, maar zodra hij over de drempel is, begint hij op zijn klapperende hoeven te galopperen. Om de twee dagen laat Pasiphaë voedsel voor hem naar beneden brengen: een dag voor de mens, een dag voor de stier. Drinken doet hij uit glasheldere bronnen en om te baden is er een rivier. Eens per maand brengt Pasiphaë twee dagen bij haar Minotaurus beneden door, ze neemt haar luit mee, waar ze prachtig op speelt. Als de Minotaurus op die dag meer mens dan stier is, zingt ze en begeleidt hij haar op zijn fluit. Dan worden voor koning Minos en zijn dochters Ariadne en Phaëdra stoelen en heerlijke drankjes aangesleept. Ze luisteren naar de stem van Pasiphaë, die klinkt alsof ze uit de hemel komt of uit de diepten van de aarde, ondersteund door het schitterende fluitspel van de Minotaurus. Pasiphaë had de eilandbewoners weliswaar al iedere dag betoverd door op de drempel van haar paleis of op de markten luit te spelen, maar nooit had iemand haar horen zingen.

Soms zingt Pasiphaë niet, dan neemt de Minotaurus haar op zijn rug en voert hij haar in galop door de onmetelijkheid van het Labyrint. Bij haar terugkeer moet ze ondersteund worden, zoveel heeft de grote reis met haar zoon van haar gevergd.

Nooit heeft ze tegen iemand gezegd, ook niet tegen koning Minos, hoeveel wonderen ze in het Labyrint heeft gezien, of hoe daarbinnen de gave van de zang in haar is ontloken. Praatte ze met de Minotaurus, gaf hij een antwoord? Het is een geheim dat ze heeft meegenomen naar haar laatste be-